

Z BIBLIOTEKI UNIWERSYTETU ZIELONOGÓRSKIEGO

ROZWÓJ SYSTEMU KOMPUTEROWEGO

Ewa Adaszyńska
Biblioteka Uniwersytecka

Od 2010 roku Biblioteka Uniwersytecka konsekwentnie realizuje plan rozwoju systemu komputerowego biblioteki. To kolejny już rok intensywnej pracy nad modernizacją i zmianami, których efektem będzie nowoczesny zintegrowany system zarządzania biblioteką. Plan zakłada zmianę architektury i rozwiązań technicznych systemu, zakup nowoczesnego serwera i terminali graficznych, zmianę oprogramowania i formatu opisu danych oraz przejście na nową wersję programu *Prolib* i jego rozbudowę.

Głównym założeniem przedsięwzięcia jest usprawnienie systemu, integracja wszystkich bibliotecznych baz danych, wspólny katalog OPAC oraz dostosowanie formatu opisu danych do standardów światowych. Jest to plan rozłożony w czasie, obejmujący lata 2010-2013.

Równoległe z planami rozwoju komputeryzacji realizowane są prace nad projektem i przygotowaniem do nowej biblioteki, w której zintegrowany system zarządzania biblioteką *Prolib* i jego nowe rozwiązania będą spójne z nowoczesnym radiowym systemem zabezpieczenia i kontroli zbiorów wolnego dostępu *RFID (Radio Frequency Identification)* powiązany z modulem wolnego dostępu do zbiorów *SWD*. Zrealizowana została już znaczna część tych planów.

W 2010 r. Biblioteka Uniwersytecka pozyskała nowoczesny serwer typu blade z oprogramowaniem do wirtualizacji środowisk systemów operacyjnych oraz dwa systemy operacyjne *Linux Red Hat Enterprise Academic Edition* zainstalowane na nowej maszynie. Wymiana serwera wynikała z niewydolności sprzętów, na których posadowione były dwie bazy biblioteki uniwersyteckiej. Ryzyko awarii dotyczyło zwłaszcza przestarzałego i niedrożnego serwera części technicznej. Na nowej maszynie zainstalowano dwie bazy biblioteczne przeniesione z dwóch odrębnych serwerów - *Libriusa* i *Junony*. Reinstalacja odbyła się na przełomie roku 2010/2011.

Aby podnieść jakość usług informacyjnych, biblioteka zaplanowała połączenie obu baz danych posadowionych na dwóch instalacjach środowiska *Progress*. Połączone będą bazy opisów bibliograficznych i inwentarzowych, dane czytelników i dane dotyczące wypożyczeń całej sieci bibliotecznej. Ten etap realizacji planu rozpoczyna się już w grudniu tego roku, aby zakończyć się na początku roku kolejnego.

W 2010 r. biblioteka zakupiła dla czytelników 23 terminale z oprogramowaniem w wersji graficznej, co umożli-

wiło rozszerzenie dostępu do internetu, w tym do internetowych katalogów bibliotecznych i zasobów Zielonogórskiej Biblioteki Cyfrowej. Pomieszczenia katalogowe z terminalami włączone zostały do uczelnianego systemu monitoringu z użyciem kamer, zarówno w części wypożyczeń oddziału nauk technicznych, ścisłych i ekonomicznych, jak i w części nauk humanistycznych i społecznych. Uruchomiony został też serwer *Windows* dla usprawnienia zarządzania i kontroli terminalami.

Od roku działa elektroniczna wypożyczalnia Biblioteki Neofilologicznej. Nowa baza włączona została do systemu wypożyczeń elektronicznych biblioteki jako wypożyczalnia lokalna. Zaplanowana jest też elektroniczna wypożyczalnia Biblioteki Muzycznej i Biblioteki Sztuki.

W związku z modernizacją oprogramowania dokonano też zakupów nowych zestawów komputerowych dla części pracowników i zmodernizowano większość pozostałych. Odnowione zostały licencje na oprogramowanie antywirusowe.

W ramach planu zakończona została migracja systemu do nowej wersji programu komputerowego *Prolib M21*. Zmiana programu połączona została z konwersją danych do formatu *MARC21*, standardu powszechnie używanego do opisów bibliograficznych różnych kategorii materiałów bibliotecznych w bazach danych. Jest to format światowy obowiązujący w różnych systemach bibliotecznych.

W efekcie biblioteka może przyłączyć się do bibliotecznej sieci informacyjnej na różnych poziomach integracji: regionalnym, krajowym, przygranicznym oraz europejskim, w zależności od własnych możliwości i narzędzi oferowanych w sieci. Dzięki temu może w pełni prezentować swoje zasoby, między innymi w katalogu rozproszonym bibliotek polskich i zagranicznych *KARO*, w którym jest już od kilku lat, czy w centralnym katalogu polskich bibliotek naukowych *NUKAT*. Zachowanie światowych standardów pomoże nam także we wspólnych projektach *Open Access* i działalności bibliotek cyfrowych na poziomach krajowym i europejskim.

Prace przygotowawcze do zmiany programu do wersji *Prolib M21* i zmiany formatu do *MARC21* trwały ponad rok i obejmowały porządkowanie bazy opisów bibliograficznych i inwentarzowych oraz danych czytelników przelożonych do baz próbnych. Intensywnie testowana i analizowana była zawartość baz po dwóch założonych konwersjach próbnych. Zgłaszane były uwagi i propozycje negocjowane potem z wykonawcą. Równoległe odbywała się bieżąca obsługa czytelników, tworzona była baza produkcyjna oraz przygotowywana baza próbna do wdrożenia po zmianach i poprawkach.

Częścią planów były cykle specjalistycznych szkoleń przygotowane przez pracowników firmy *Max Elektronik* i bibliotekarzy z

Uniwersytetu Śląskiego. Objęły one wiodącą grupę pracowników w czterech cyklach programowych: z formatu *MARCa21* (30 godzin dla 15 wybranych liderów), z wersji *Prolib M21* (30 godzin dla 15 liderów), z modułu Gromadzenia (6 godzin dla 8 osób), z modułu Administrator (6 godzin dla 4 osób).

Liderzy przeszkolili z kolei pozostałą grupę pracowników biblioteki zarówno zakresie *MARCa21*, jak i *Proliba M21*. Szkolenia trwały kilka miesięcy, od października roku 2010 do lipca 2011 roku, na specjalnie zorganizowanej do tego bazy próbnej.

Praca w nowym programie i formacie rozpoczęła się po zainstalowaniu bazy produkcyjnej w sierpniu bieżącego roku. Od tego czasu czytelnicy mają też do dyspozycji nową wersję katalogu OPAC.

Opłacone zostały roczne polisy serwisowe gwarantujące sprawne działanie systemów bibliotecznych, przy czym system licencjonowania oprogramowania *Prolib/Progress* został zmieniony na pakietowy, co w efekcie spowodowało obniżenie opłat serwisowych w skali roku serwisowego. Opłacono też serwisowanie oprogramowania *dLibra* - Zielonogórskiej Biblioteki Cyfrowej oraz jego nową wersję.

Od czerwca 2011 r. działa Zielonogórska Biblioteka Cyfrowa dla Niewidomych - wydzielona kolekcja dla osób z dysfunkcją wzroku, zbudowana na bazie własnej biblioteki cyfrowej. Jest to pierwsza w kraju biblioteka dla niewidomych działająca w środowisku *dLibra*. Zakładamy, że nasza propozycja, którą zainteresowaliśmy inne środowiska naukowe, zachęci je do tworzenia podobnych kolekcji w ramach Federacji Bibliotek Cyfrowych poprzez dostęp do zbiorów rozproszonych. O dofinansowanie na zakup sprzętu i oprogramowania dla studentów niepełnosprawnych ubiegamy się w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę (DUN) w drugiej turze wrześniowej na 2011 rok. Cyfrowe zaplecze dla osób niepełnosprawnych to część budowy przyjaznego środowiska dla osób niepełnosprawnych, które obejmuje także nową bibliotekę.

W II półroczu 2011 r. biblioteka zakupiła upgrade oprogramowania środowiskowego *Progress* do wersji *Enterprise*, co jest warunkiem do połączenia baz bibliotecznych obu oddziałów. Od grudnia tego roku testować będziemy próbną bazę scaloną całej biblioteki. Na upgrade i scalenie uzyskaliśmy wsparcie MNiSW w wysokości 135 tysięcy złotych. Zrealizowanie tego zadania w lutym kolejnego roku uprości dostęp do zasobów bibliotecznych w całym lokalnym środowisku akademickim.

Nowa wersja programu bibliotecznego rozszerza zakres usług informacyjnych, między innymi poprzez pełniejszą prezentację zasobów

cyfrowych (linkowanie z katalogu do zdigitalizowanych wydawnictw własnej biblioteki cyfrowej, zasobów Federacji Bibliotek Cyfrowych i Europejny).

Planujemy integrację całego zasobu bibliotek zielonogórskich poprzez wykorzystanie możliwości modułu *Multiopac* i prezentację katalogów bibliotecznych.

Aby wypełnić misję biblioteki otwartej w projektowanym nowym budynku biblioteki, zaplanowaliśmy zakup i wdrożenie

systemu zabezpieczenia i identyfikacji zbiorów w technologii radiowej *RFID*. Operacja ta wymaga pracy, szkoleń i inwestycji w infrastrukturę komputerową oraz etykiety identyfikacyjne.

System *RFID*, sprzęt i oprogramowanie, włączone zostały do planów budowlanych projektu nowej biblioteki a o dofinansowanie zakupu części etykiet oraz modułu *SWD* (sygnatury wolnego dostępu) ubiegamy się w ministerstwie w ramach tzw. *DUN*ów.

Pod nadzorem bibliotecznych specjalistów trwają też intensywne prace nad wyborem kolekcji dziedzinowych wolnego dostępu w nowej bibliotece. Zbiór ten podlega nowej klasyfikacji opartej na *UKD* (Uniwersalnej Klasyfikacji Dziesiętnej). Typowane przez bibliotekarzy specjalistyczne kolekcje przygotowywane są do kodowania w module wolnego dostępu oraz w module radiowym spójnym z systemem komputerowym biblioteki *PROLIB*. Cały zbiór wolnego dostępu wymagać będzie także etykietowania zarówno w technologii *RFID*, jak i oznaczeń *SWD*. Wytypowanych zostało około 75 000 pozycji spośród przewidzianych 150. 000.

Wszystkie zaplanowane działania, otwierające nowe możliwości techniczne, rozszerzą dostęp do zasobów naukowych własnego lokalnego środowiska ale także innych środowisk naukowych.

WSPARCIE MINISTERSTWA NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO DLA INFORMATYZACJI

Biblioteka Uniwersytecka otrzymała 135 tysięcy złotych na dofinansowanie części działań zawartych w planach rozwoju zintegrowanego systemu zarządzania biblioteką *Prolib*, w ramach środków na działalność upowszechniającą naukę. Dofinansowany został zakup oprogramowania *Progress Enterprise* umożliwiający integrację baz danych biblioteki uniwersyteckiej oraz proces ich scalania.

Biblioteka wykorzystwała *Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 23 września 2010 roku w sprawie kryteriów i trybu przyznawania środków finansowych na działalność upowszechniającą naukę* i wystąpiła z wnioskiem o dofinansowanie Rozwoju Kompleksowego Systemu Zarządzania Biblioteką *PRLOLIB*. Rozporządzenie ministra z września 2010 r. przywróciło bibliotekom prawo do ubiegania się o finansowe wsparcie na tworzenie, przetwarzanie, udostępnianie i upowszechnianie informacji naukowych i naukowo-technicznych. Prawo do dotacji dla bibliotek wynika z nowych zapisów *Ustawy o zasadach finansowania nauki z kwietnia 2010 r.*

We wrześniu bieżącego roku Biblioteka Uniwersytecka wystąpiła z kolejnym wnioskiem do ministerstwa, tym razem na *Rozwój infrastruktury informatycznej oraz systemu zabezpieczeń zbiorów poprzez zakup specjalistycznego oprogramowania do obsługi baz danych*.

Projekt obejmuje zakup modułu wolnego dostępu do zbiorów *SWD*, zakup etykiet *RFID* oraz oprogramowania dla potrzeb Zielonogórskiej Biblioteki Cyfrowej dla Niewidomych.